Sakala

Asutanud C. R. Jakobson.

Ilmub kolm korda nädalas: esmaspäewal, kolmapäewal ja reedel

Wiljandi Ajalehe Kirjastuse Osaühisuse wäljaandel.

Toimetus ja talitus asub Tartu uul. 9, A. Tõllasepp'a m., II korral.

Telefon № 81.

Toimetuse kõnetunnid kella 12—2 lõunal.

Talitus on awatud kella 8 hom. — k. 5 p. l. Pühapäewiti on talitus kinni.

Aadress igasugustele saadetustele: „Sakala", Wiljandis

Üksik nummer 3 marka.

Tellimise hind:

	Postiga:	Ilma wiiteta
1 kuu pääle	35 marka	30 marka
2 „	70 „	60 „
3 „	105 „	90 „

Tellida wõib lehte igast päewast alates, kuid nõuda, et tellimine kuu wiimase päewaga lõpeks. Tellimise uuendamisel wõib aadressi üles anda.

Aadressi muutmisel tuleb 5 marka maksta ja wana aadress üles anda.

Kuulutuste hind. Kuulutuste küljel 2 m. 50 penni millim., teksti 3 mark. 50 p. Lehe ilmumise päewal wõetakse wäljaandmiseks kuulutusi kuni k. 7 hom. wastu.

Käsikirjad, mis ajalehte kirjasaatjate poolt ei tule, awaldatakse hinna alla, kui neile tasunõudmine pääle on kirjutatud. Tarwitamata jäänud lühemad käsikirjad hawitatakse ära, kuna suuremad tagasi saadetakse kui margid juure on lisatud. Saadetawate käsikirjadel peab saatja täieliku nime ja aadressi all olema.

№ 134 — Reedel, 19. nowembril 1920. — 40. aastakäik.

Päewauudised.

Enamlaste sõjateade.

Moskwa 18 now. Berditshewi sihil jõudsid meie wäed 12 werst lõuna-ida poole Berditshewi ja jatkawad edukalt pealetungimist. Proskurowi piirkonnas purukslöödud waenlase, liigume Bugi jõele. On saadud wange, kuulipildujaid ja muud sõjasaaki Kamenetsi Podolski sihil waldasime 16 now. Kam. Podolski linna. Feodoosia piirkonnas jõudsid meie wäed terwel wäerinnal mere kaldale wälja. Kutshi sihis meie ratsawägi wõitis Kutshi linna ilma lahinguta, kus on saadud määratu suur sõjasaak. x

Kõik tahawad Batumi. Tshitsherin protesteerib.

Moskwa, 18 now. Wälisasjade kommisariaat sai teate, et inglased Grusia abil Batumi linna wõtlewad oma kätte wõtta. Tshitsherin saatis wälisministrile protesti Wene linna omandamise pärast ja seletas, et Batumi äräwõtmine oleks otsekoheseks ähwarduseks nõukogude Wenemaale ja ta liitlasele Aserbeidshanile. Sellega teewad liitlased katset uut wäerinda Kaukaasiasse luua, mis nõukogude Wenemaa uuesti sõja sekka kisuks, teda rahuliku töö juurest eemaldades. Nõukogude walitsus teeb omalt poolt takistust sarnasele katsele kõigi abinõudega, mis tal käepärast. Sellesisulise protesti saatis Tshitsherin ka Grusia walitsusele, meeldetuletades, et rahulepingu järele Grusia ja inglased peawad Batumist lahkuma. x

Riias kawatsetakse Wene rahadega kauplemine keelata.

Moskwa 18 now. Riias on korraldust oodata, mis tsaari-, duuma- ja kerenski rahadega kauplemise ära keelab. x

Armeenia ei lepi Türgi rahutingimistega kokku.

Moskwa 18 now. Armeenia walitsus tunnistas Türgi walitsuse poolt ettepandud rahutingimised wastuwõetamataks ja otsustas wõitlust jatkata. x

Leedumaa seisukorrast.

„Segodnja" oli pikem jutu ajamine Leedu peastaabi ülema Gestschinskiga Leedu sõjawäelise seisukorra üle. Gestschinski tähendas, et Zeligowski wastu peame ainult kaitse sõda. Peale tungimist wõtame ainult siis ette, kui see tingimata tarwilik on. Poola sõjawäed on mitmel korral katsunud meie wäerinnast läbimurda, kuid meie energilisel wastupanekul on need katsed nurja läinud. Kriise sõda peame meie liiduriikide kontroll kommisjoni nõuandel. Meie püüd on werewalamist eemal hoida ja oleme kommisjonis ette paneku selle pärast wastu wõtnud, muidugi puudub meil wõimalus tõsist sõda pidada. Leedu sõjawägi suureneb alatasa ja tema sisemine kord kõweneb. Need teated, nagu oleks üle Saksa piiri palju Saksa soldatisi meie waele lisaks tulnud, on täielik wäljamõeldus, wälja mõeldud on see meie waenlaste poolakate poolt, kes meid inglaste ja prantslaste silmis tahawad mustata. Kui ka meie wäes mõned sakslased on, siis on need Leedu wabariigi alamad ja iga Leedu alama kohus on oma isamaad kaitsta. Kolmsada Sakslast püüdsid küll üle meie piiri tulla, kuid saadeti tagasi. Mis kindral Zeligowski wäesse puutub siis seisab see 7 diwisist koos. Peale selle on Leedu territoriumil 2—3 Poola armeed, üleüldine Poola sõjawägede arw meie wastu on kuni 15 diwisi suur, Need wäed toimetawad kindla kawa järele, ja on ähwardawad mitte üksi Leedule, waid ka Lätile!

Missugused need plaanid on, seda meie ei tea; niisama ei tea meie ka mitte missugune wahekord Zeligowski ja Balachowitshi wahel walitseb. On kuulda, et nõukogude Wenemaa säält poolt uut hoopi ootab ja sellepärast sinna wäge koondab. Praegu ei saa meie sõjawarustust kellegi käest. Meie ootame rahwaste liidu otsust.

Kindral Pawlenko tegewusest.

Ukraina kindral Pawlenko on suures ulatuses enamlaste wastu päälatungimise ettewõtnud. Pawlenko sõjawäes on 100,000 meest, nende hulgas kasakad. Wäges del on hää warustus ja hääd riided. Ukraina büroo Berliinis teatab, et terwel liinil, Hersoni kubermangus ägedad lahingud käiwad.

Kindral Klujew Sawinkowi wäe juhatajaks.

Peeterburist teatatakse, et kindr. Klujew, kes Wrangeli esitajana Soomes wiibis, on Sawinkowi armee juhatajaks nimetatud. Armees on 80 000 tikku.

Leedu ja Walge-Wene kokkulepe.

Leedu walitsus teatab, et tema esitajad Walge-Wene rahwa wabariigi esitajatega nõu on pidanud, kus on otsustatud mitmeis küsimusis kokkulepida ja oma kasusid ühiselt kaitsta. Eriliselt on otsustatud Poola rööw instnktide wastu seista.

Walge-Wene walitsus tahab Wilno küsimuses kaasa rääkida.

Walge-Wene wabariigi walitsus saatis rahwasteliidule protesti, kus ta tähendab, et see sugugi õige ei ole, kui Wilno küsimuse otsustamisel ainult Leedu ja Poolamaad silmas peetakse, kuna aga Walge-Wene kõrwale on jäetud.

Walitsus nõuab, et ka Walge-Wenemaad saaks tähele pandud.

Saksamaa protesteerib maanuenduse wastu Lätis.

Riiast teatatakse, mitmed Saksa parunid on Saksa walitsuse poole pööranud protestiga, et Läti walitsus nende mõisad wõõrandab, kuna nad Saksa alamad on. Protestiga ühenduses on Saksa saadik Riias nõudnud, et Läti walitsus oma otsuse tagasi wõtaks. Saadik tähendab, et kõne all olewad parunid juba 1908 ja 1909 aastal Saksamaa alamad oliwad. Kui Läti walitsus seda nõudmist ei täida, siis ähwardatakse Läti alamate warandusega Saksamaal niisama teha.

Mässuline liikumine Siberis.

Tulewad teated, et mässuline liikumine lääne-Siberis suures ulatuses käimas on. Praegu on see liikumine Altai, Tobolski, Akmolini ja Semipalatinski piirkonnas. See liikumine wõtab nõukogude Wenemaa wastu ähwardawa iseloomu ja on tähtis just sellepärast et ta wiljarikastes maakondades käimas on.

Wiimased teated.

Kooliõpetajate uued palga normid teokstl.

Kooliõpetajate uued palga normide eelnõu on walitsusel harutusel ja tuleb juba nende päewade sees Asutawas kogus harutusele.

Tsaari raha kurs langenud.

Wene tsaari raha kursi langemist on märgata. Seletada tuleb seda sellega, et Wrangel langenud on kes ainult tsaari raha maksu wahenditena tarwitas.

Kohalik elu.

Üheksa ja poole tunniline töö päew.

Kohaliku maakonna Rahwawäe ülema kantseleis on töö rohkuse tõttu juba mõni nädal tagasi asjaajamise tunnid kahe tunni wõrra pikendatud.

Praegu on asjaajamise tunnid kella $^1/_2$9 h. — 4 p. l. ja kella 6—8 õht.

Ametnikud, kes töötawad mõttega, et töö korras oleks, on sellega nõus ja töötawad isegi 12 tundi päewas. L.

Tõsiselt tänab

6 j. polgu ohwitseride kogu Juhatus pidu tegelasi ja kodanikke, kes 13. XI. 20 oma lahkest kaasabist ei keeldunud.

Riigikogu walimiste asjus.

Linnawalitsus teatab, et 18 nowembril s. a. algas nimeliste tunnistuste ja walimissedelite (kandidaatide nimekirjade) koju kättesaatmine Wiljandi linna piirkonnas elawatele hääleõiguslikkudele kodanikkudele. Nimelised tunnistused ja walimissedelid antakse majaomanikkudele ehk nende asemikkudele allkirja wastu majas elawate hääleõiguslikkudele kodanikkudele edasi andmiseks. Kui hääleõiguslik kodanik 22 nowembrini s. a. nimelist tunnistust ja walimissedelit edasiandmiseks ei ole saanud, tuleb linnawalitsuses järelewaadata, kas on ta hääleõiguslikkude kodanikkude nimekirja üleswõetud.

Iga hääleõiguslik kodanik, kel õigus on nimekirjas olla, kuid kes nimekirja wõtmata on jäänud, on õigustatud igal ajal linnawalitsuselt nõudma, et teda ajawiitmata nimekirja wõetaks. Oma hääleõigus tuleb sarnasel korral hääleõigust tõendawate dokumentidega tõeks teha.

Nimekirjad on üleüldiseks järelwaatamiseks kuni 24 nowembrini s. a. linnawalitsuse ruumides wäljapandud.

Kodanikkudele, kel õigus on nimelist tunnistust saada, kes aga neid saanud ei ole, antakse need wälja linnawalitsuses enne esimest walimispäewa.

Linnawalitsus.

„Laewandus" № 5-6 ilmunud.

Kaasandena „Kalaasjanduse" eri-ajakiri. Päälaadu ja talitus Merepuiesteel Nr. 5. Tallinnas.

Mitu korda „töö" (warw) toiduaineteft kallim on.

Elus jänes turul maksab 35 m. (s. o. nahk ja liha) Nahk, öeldakse, antakse tapmise eest. (töö eest). Käksin ühe kohalise juudi poodi ja küsisin palju jänese nahk maksab? Sain wastuse: „500 marka" (see wiisjuba Emk.) Loe ja uuri, mis on juut Eesti wabariigis? Ilka juut!? Woor-Lango.

„Ugalale".

Öeldakse, ikka: „Meesta sõnast jne." „Ugala" mehed, kas Teie ei saaks järgmisega hakama? Minewal pühapäewal lubasite kell $^1/_2$9 hakata, aga algasite alles kell 9. Nüüd mängite jälle huwitawat tükki, ja igatahes saab teil rahwamurd olema. Jätke hiljaksjääjad kus seda ja teist, hakake kell $^1/_2$9. Kes pääle selle tuleb, ärge laske sisse, enne kui waheaeg tuleb. Küll nad siis teine kord teawad! Muud abinõu ei ole. Kui Teie lubate kell 9 hakata, siis tulewad nad kell $^1/_2$10. Hiljaksjäämine on rumal mood, ja kes mujal hää korraga on harjunud, ei saa kuidagi temaga leppida. Nii siis, suur palwe Teile: Alake tõesti kell $^1/_2$9! Kui Estonia määratud ajal algada saab, miks siis ka meie, mulgid, ei suudaks hääd korda maksma panna? Waatleja.

Wiljandi Suhkru tööstuse aktsia selts

on käesolewal sügisel niikaugele jõudnud, et maitsew siirup esimesest suhkru peetide lõikusest laual on. Siirup näeb ütlemata puhas ja ilus wälja, ning on waba igasugustest kõrwal maitsetest. Niipalju on siis meie suhkrutööstuse eeendajad oma lubadusest täitnud, et magus — olgugi siirupi näol — wähemalt neil esialgul käes on, kes waewaks wõisid ja jõudsid suhkrupeetisi kaswatada. Tööstus asub endises Wiiratsi mõisa meiereis ja wõetakse jääl peetisi wastu. Peetisi ostetakse puhta raha eest, ehk jälle wõetakse wastu ümbertöötamiseks, kus juures iga puuda peetide eest antakse 4 naela siirupid.

Mis see tähendab?

Linnapolitsei poolt on wolituste põhjal, mis teataw määrus annab, wiimasel ajal õieti rohkesti inimesi joobnud olekus liikumise eest arestimajasse paigutatud. Kuid on kindlaid andmeid olemas, et karistatute arw kinniwiidute arwule kaugeltki ei wasta. Mis see tähendab? Kas on siin politsei olles üllatet omast suurest u dimust, mis määrus annab, kinniwiinud inimest, kes sugugi joobnud ei ole olnud, mis seadusewastane teguwiis, ehk jälle on lastud lahti karistamatalt inimest, kes kinniwiimiseks küll „küpsed" on olnud, aga „mõnesugusel teel" karistamatalt lahti on lastud, mis samuti seaduse wastane nähtus.

Huwitaw koosseis.

Meile räägitakse huwitawast ametnikude koosseisust ühes ametiasutuses, kus 50% teenijatest, asutuse juhataja ehk tema abikaasa sugulased. Tahame uskuda, et sääl hingeline põhiheli ühtlane ja lahkhelisi kunagi kuuldawale ei tule. Aga kus jääb §§ kellel siin ka midagi on ütelda?

Kas sõjawäe teenistusest wabastatud sõduritel on õigus pagunisi kanda?

Sõjaministri päewakäsu, № 21 p. 7. s. k., põhjal on sõjawäest wabastatud sõjawäelastel keelatud pagunite, mütsimärkide jamuu sõjawäelaste märkide kandmine ja peawad 5 päewa jooksul pääle sõjawäest wabanemist mahawõetud saama.

Sõjawäe Warustuse Walitsuse Ulema käsu № 59 § 1 põhjal 28. juunist 1919 a. peawad Inglismaalt toodud rahwawäelaste frenschid saama kantud sama pagunite ja metall nööpidega. See tähendab, et Inglis frenschitel ei wõi pagunist maha wõtta, ega mingit moodi ümberteha lasta.

Sõjaministri pwk. № 21 p. 5 s. a. põhjal peawad sõjawäe teenistusest wabastatud sõjawäelased neile kaasaantud warnstust 2 aastat, wabanemise päewast arwates, niiwõrd korras hoidma, et teenistusse astumisel sama riietega wõiks 6 kuud teeniba.

Mida peab siit järeldama? Igatahes seda, et Inglis frenschilt ei wõi ka teenistusest wabanemisel pagunisi maha wõtta. Tõepoolest on seegi ka õigem ja kasulikum. Inglise ehk Ameerika frenschit ei saa ju pagunisi, ilma frenschi ehk pagunisi täieliselt rikkumata, maha wõtta.

Tööerakonna kandidaatide nimekiri № 3.

Riigikogu walimistel Wilj. maakonnas.

1. **Baars,** Kaarel. Rahaminister, Asutawa Kogu liige, wannutatud adwokat, „Sakala" wastutaw toimetaja.
2. **Pool,** Theodor. Põllutööminister, Asutawa Kogu liige.
3. **Peterson,** Jaan. Koolijuhataja Põltsamaal, Põltsamaa Krediitühisuse juhataja, Wiljandi maakonna nõukogu esimees.
4. **Piip** Anton. Pääminister ja sõjaminister, Asutawa Kogu liige.
5. **Warrik,** Mihkel. Wiljandi Hariduse Seltsi naisgümnaasiumi direktor.
6. **Tomp** Jaan. „Waba Maa" wastutaw toimetaja.
7. **Johanson,** Peet. Toitlusminister, Asutawa Kogu liige, põllumees.
8. **Ramsing** Hermann. Tarwitajate ühisuste Keskühisuse ja üleriikliku Ühistegewuse Liidu juhatuse esimees.
9. **Põdra,** Jaan. Maakonna Rahwawäe ja Kaitse Liidu Ulema abi.
10. **Kaik,** Jüri. Wiljandi maakonnawalitsuse haridusosakonna juhataja.
11. **Thomson,** Jaan. Suure-Jaani alewi nõukogu liige.
12. **Zimmermann,** Johannes. Põllutööministri abi, loomakaswatuse päawalitsuse juhataja, loomaarst.

E. Rahwaerakonna kõne-koosolekud Wiljandimaal.

Kõnelewat: Asut. K. l. end. kohtum. **Jüri Jaakson**
end. haridusmin. **Fr. Sauer.**
Ajakirjanik **Oskar Liigand**
Dr. **Jaan Wares**
Ülisöpil. **Eduard Ehrlich**
Ülisöpil. **Aug. Aleköörs**

Käriknas, reedel, 19. now., k. 2 p. l.
Kabalas, reedel, 19. now. kell 12 l.
Arusaares, reedel, 19. „ „ 4 p. l.
Imaweres, laup., 20. „ „ 12 l.
Kiksweres, laup., 20. „ „ 4 p. l.
Summuls, laup., 20. now. k. 3 p. l.
Tuhalaanes, laup., 20. now. k. 2 p. l.
Pilistweres, laup., 20. now. k. 2 p. l.
Tõrwa alewis, pühap., 21. now. k. 3 p. l.
Paistus pühap., 21. now. kell 1 p. l.
S.-Jaanis, pühap., 21. now. k. 1. p. l.
Kolga-Jaanis, pühap., 21. now. k. 12 p. l.
Põltsamaal, pühap., 21. now. k. 5 p. l.
Loodikus, esmasp, 22. now. k. 3 p. l.
Wastemõisas esmasp., 22. now. kell 5 p. l.
Adaweres, esmasp., 22 now. kell 4 p. l.
Wõhmas, teisip., 23. now. k. 12 l.
W.-Suislepis, teisip., 23. now. k. 2 p. l.
Lahaweres, teisip., 23. now., kell 12 l.
Pajusis, teisip., 23. now. kell 4 p. l.
Tarwastus, kolmap. 24., now. k. 2. p. l.
Holstres, kolmap., 24. now. k. 2 p. l.
Lustiweres, kolmap., 24. now. kell 12 l.
Rõikal, neljap., 25. now. kell 12 „
Wõistrikul, neljap., 25. now. kell 4 p. l.
Aidu Sowa talus, neljap., 25. now. k. 3 p. l.
Wiljandis, neljap., 25. now. k. 5 p. l.
Oisus reedel, 26. now. kell 12 l.

Eesti Rahwaerakonna maakonna komitee.

Ilmusid trükist:

Rahwa Kalender 1921 a.

täieliku kalendaariumi ja torw. teatetega (laadad, taksid, tabelid j. n. e.) Wäärtuslised lisad: „Eesti Wabariigi põhiseadus,"—Maaseadus s.t.s. Huwitaw illustreeritud lisa. Hind 15 marka.

„Marranid". R. A. Tantorewa ajalooline jutustus inkwisitsiooni ajast Hispanias. Hind 45 m.

Nõudke raamatuk. ja lehemüüjatest.

Kirjastus „Walgus", Wiljandis.

Pääminister A. Piip'i kõne.

Mõni päew tagasi esines päälinnas awalikul kõne koosolekul pääminister A. Piip, kõnega mida toome „Waba Maa" järele. Wäljaspool igasugust erakondlist kihutustööd, toonitas pääminister järgmist:

Praegu kõnelen mina, kui walitsuseliige, walitsusepea, mitte kui erakonnamees.

Tänase kõne päälkirjaks sellepärast paningi: poliitilised päewaküsimused.

Esimene küsimus on see, mille pääle iga riik kõige rohkem tähelpanemist pöörab, — nimelt

kuidas on lugu riigikodanikkude warustusega,

söögiwarustuse ja küitega.

Meie teame, et

toitlusolud

ei olnud meil hiilgawad kunagi. Wene walitsuse ajal saime muist wilja Wenemaalt. Sõja aegil oleme meie pidanud osa oma wiljast ära andma sõjawägedele olgu kas Wenele ehk sakslastele okupatsiooni ajal. Päälegi on tänawu wiljaikaldus. Kewadel olid põllumeestel küll hääd lootused, kuid sügise ei täitnud neid lootust. Ja nüüd on walitsuse ülesandeks, seltskonna abiga, näljahädaohtu kõrwaldada, mis riiki ähwardab. Uks asi on kindel: meie peame oma toitlusmoona ära jaotama nii, et igale kodanikule saaks temale tarwilik minimaalne osa. Pääle selle tuleb muist wilja sisse tuua. Muidugi niisuguseid olusid, nagu enne sõda oli, meie nii ruttu kätte ei saa. Kuid niisugune puutulik seisukord walitseb kogu Europas. Õnneks oleme meie siiski niipalju leiwaga warustud, et nälga karta ei ole. Teine küsimus, mis wäga tähtis, — on

puudeküsimus.

Puud on wäga kallid. Meie maksame puude eest niisama palju, kui wäljamaal nende eest maksetakse, wedu maha arwatud. Meil on metsa wäljawedu waba. Kuid seda asja peab korraldama. Mets peab wäljawedamisel kallim wäljamaalastele olema, kui sisemaal. Wäljaweole peab tõkke ette panema. Meie seame iseäralise wäljaweomaksu sisse. Selleks on kaubandus-tööstusminister juba sammusid astunud. Ja meie loodame kahtlemata, et see on abi, millega olud paranewad. Wiel üks põnew päewaküsimus

elukallidus ja meie margakursi langemine.

Walitsuse asjus sõitsin läbi kogu Lääne-Europa ja nägin, et elu igalpool on kallis. Meie marga sisemine wäärtus ei ole sugugi nii wäike, kui seda teewad wäljamaalased ja hangeldajad. Inglismaal saate 1 naelsterlingi eest 4 naela wõid, kuna Eestis, arwesse wõttes praegust kurssi, saate 20 naela wõid jne. Meie kaubandusminister esines seltskonnale oma uue kawaga. Uus on ta sellepoolest, et meie teda teostama hakkame. Brüsselis, rahakonwerentsil, tunnistati, et rahapoliitikas õige siht oleme wõtnud. 11 Europa riiki 12 hulgast kaebasid, et nende majanduslik seisukord wäga halb olla: krisis suur, tööstus seisab.

Meie pääülesandeks on kõik teha, mis meie marga kursi tõstaks. Seda küsimust peab parandama tegelik elu. Meie oleme kindlad, et nende abinõudega, mis meil kawatsusel, tõstame margakursi.

Uhes sellega langeb muidugi elukallidus, sest kursi paranemisega tuleb hindade langemine. Meie oleme iseseiswad ja jääme iseseiswaks, kui meie oma majanduslist elu mõistame korraldada. Majanduslik iseseiswus on iga riigi iseseiswuse alus.

Seltskonnas räägitakse weel palju

ametnikkude rohkusest.

Kaks aastat tagasi, kui meie omale riiki ajutasime, ei olnud meil midagi. Meie algasime wõitlust iseseiswuse eest, saates Narwa wäerinnale 150 koolipoissi. Meie töötjad — tänu neile! — olid patrioodid ja ei lasknud sakslast mitte midagi meie maalt wälja wiia, kui need põgenesid.

Meie wõitsime. Wabadusesõda on lõppenud. See ei tähenda, et meie ei pea walwel olema oma iseseiswuse eest. Sõjajooksul juhusliselt lõime riigimasina. Nüüd on meil aeg juba puhastustööd tegema hakata ja riigiaparaati korraldada, üleliigseid ametnikka wähendada. Selles sihis on walitsus juba töötama hakanud, niisama ka ametnikkude taju tõstmiseks tarwilise warustuse saawutamise wõttes.

Need oleks siis pääküsimused, mis rahwast iseäranis huwitawad. Siis wõiks weel küsida mis walitsus ära on teinud?

Walitsus on korraldanud raudteeolusid, on maaküsimuse uuesti päewakorrale wõtnud, rentisid wähendanud, korraldab maksusüsteemi, sellest mõtest wälja minnes, et maks peab wastama kodanikkude majapidamise seisukorrale jne. Kaubandus-tööstusministeerium esines seltskonnale oma kawadega wäliskaupluse alal, ja pöörab seltskonna poole kawatsuste paremaks läbiwiimiseks, mis päästaks meie riigi raske majandusliku seisukorra.

Meie seisukord on siiski hää. Saksamaal, näituseks, on majanduslik elu halwemas seisukorras kui meil.

Paar sõna weel

korteriküsimusest.

See küsimus on teraw terwes Europas. Ja ei ole sugugi ime: kogu sõjaajal on ju majaehitamine seisnud, kuna rahwaarw siiski kaswanud. Esiotsa ei olnud see küsimus nii teraw, kuid nüüd peame selle probleemi lahendamiseks sammusid astuma. Kuidas seda konkreetselt teha, selles tuleb meil läbi rääkida seltskondliste organisatsioonidega, omawalitsusega, ka tööliste ja ametiasutustega.

Walitsus ja põllumehed asugu üheskoos keemilise linapuhastamise wabriku asutamisel.

Linu leotada ja puhastada tuleb sellekohases wabrikus, mis läbi lina headus tõuseb. Tartus on suurem proow keemilises puhastamises käsil.

Lina, see õrna, sinise õiega taimekene on Eesti rahwa saatusega juba minewikus lähedases ühenduses olnud. Pärast orjapõlwe ajajärku oli lina see, kes waese rahwa jõukusele tõstis, talukohta mõisale kinni maksta aitas, põllupinda ühes uhkete hoonetega praegusele põlwele pärisomanduseks pärandada lubas. Et lina tulewikus puuwillaga wõidu joostes wiimasest ette jõuab, puuwilla eemale hakkab tõrjuma, nagu see enne teda eemale tõrjus, see on kindel. Moderne teaduse ja tehnika abil läheb see temal korda, sest linakaswatamine on palju odawam kui puuwillakaswatamine, linased kaubad on kõik palju wastupidawamad kui puuwillased ja wiimase aja tehnikakunsti järele ei ole lina ümbertöötamine walmiskaupadeks mitte kallim kui samasuguste puuwillakaswatajate riides, wahe läheb alles nüüd, uskumata terawaks. Puuwill on miljardilised kapitaalid enese teenistusesse rakendanud, linal, on see teatud põhjustel wõimata olnud. Need põhjused on: linaleotuse ja puhastuse protsessid. Nende mõjul äpardab linakaswatajal linasaak tihtipeale nii suuresti, et oma põllu peal kaswanud linast enesele mõnel aastal head riidelina ei saa. Wabrikud, kes lina kaupadeks ümber töötawad maailmaturu tarwituseks, nõuawad tingimata ühtlast linasorti suuremate partiide wiisi; ei ole kasulik iga pisikese partii jaoks masinaid ümber seadida. Moodsate masinate jaoks peab alati ühtlane aine ümbertöötamiseks olema. Taluteres tehtud lina ei ole, enam ühtlane aine, kuna ta seda põllul küll oli, aga puuwill ei tarwita mingit keemilist leotusetööd enese kallal ja jääb standart aineks.

Ajakirjanduses on juba keemilise linapuhastamise üle waremalt teateid ilmunud, et wariega äraluiwatatud linast igal pool sellekohases wabrikus, rasluse-, aje- soojusemõõtjate ja teatud kemikaalide abil ideaalset standart linakiudu uskumata kõwaduses, peenuses ja puhtuses alati kindlaks näewis walmistada wõib, millel otse siidisarnane wäljanägemine on. Kuidas see keemilik töö punkti peal sünnib, sellest teatan parajal ajal teine kord. Täna juhin ma Eesti wabariigi walitsuse kui ka kõikide linakaswatusest ja -linatööstusest huwitatud ringkondade tähelpanu keemilise linapuhastuse, kui meie riigi ja rahwa majandusliku ülisuure tähtsusega ettewõtte peale.

Et keemilisel teel puhastades kõik linakiud rikkumata headuses odawamate töökuludega kätte saab kui wanal wiisil leotusewetes tehes, siis on kindel, et kõik Eestis kaswaw lina tulewikus ainult sellekohastes puhastuswabrikutes puhastatud saab. Sarnaste wabrikute asutamiseks tulewad niisugused mõisate südamed walida, kus hoonsid, küünisid, wiina- ehk õllewabriku ruumisid olemas on; ka wiinawabriku aurukatelt masinaga wõib selleks otstarbeks kasutada. Kõige suurem keemilik linapuhastuse wabrik ühes ketramis- ja kudumiswabrikutega tuleb tingimata ülikooli linna, Tartu asutada, uue raudtee ligidale, Emajõe kaldale. Tartu wabrik töötaks kõik need linawarred ümber, mida odawat weeteed kaudu kogu Emajõe, Wirtsjärwe ja Peipsi lähikonnast kokku weetaks. Wabriku jõujaamad kütsid kõik turbaküttega. On wäga tähtis, et asutataw keemilik linapuhastuse ühisus wõi aktsiaselts jälle oma põhikirja üles wõtaks selle punkti, et iga aastasest puhtasissetulekust wähemalt 10 prots. teaduste emale — ülikoolile annetaks, et ülikoolil wõimalik oleks tarwilisi õpejõudusid alaliselt ametis pidada, kes linakaswatuse üle põllumeestele ettelugemisi peaksid ja teaduslikka katseid teeksid selles Tartu keemilises linawabrikus kust saaksid tulewased linatööstusmeistrid. Kindel on et keemilik linapuhastus wiis mõne ainsa aasta jooksul üle terwe maa oliwabrikute näol laiali laguneb, selleks on ainult kaugemale ulatama pilguga tegelasi asja ettewõtja tarwis. On wäga tähtis et hoitaks esisammu eest nüüd ja tulewikus oma arwel linawarsi üles ostma hakata, mis tingimata paberiraha suureirükimist tarwilikuks teeks, waid et linawarred teatud tasu eest puhastatud, kedratud ja riideks kujutud saagu selle järele kuidas keegi talu tarwitab.

Eesti wabariigi linasaagi hulka suurendab juba see asjaolu tuntawalt, kui takkude ja rikutud linade asemele tulewikus ainult rikkumata puhast ja ühtlast standart lina saadakse. Peale selle saaksid kõik need põllumehed lina kaswatama hakata, kes seda sündsate leotuswete ehk tööjõudude puudusel praegu mitte ei tee. Kõige suuremat kasu keemilisest linapuhastuse wabrikust saaks just põllumees, sest temal jääks selle läbi kuiwkas ja wastik linapuhastusetöö täiesti ära ja ometi saaks tema kulwatud linawartest peaaegu sedasama sissetulekut, mis ta nüüd saab. Eesti eided, noorikud ja neiud leiawad keemiliselt puhastatud siidisarnaselt läikiwast linast enesele otse eeskujuliku materjaali igasuguste kangaste kudumiseks ja näputöö tegemiseks. Riigi majanduse peale mõjub see suuresti, kui „Eesti lina" ainult standart linana, kaswu pikkuse järele partiidesse pandud, maailma turule läheks.

Et esimene keemiline linawabrik juba 1921. aasta sügisel aegsalt töötama wõiks hakata, selleks kutsun kõiki, kes huwi selle ettewõtte wastu tunnewad, enesele appi. Kutsun Eesti wabariigi walitsust hoonete jne. andmiseks, kutsun põllumehi, sest ainult ühenduses on jõud. Sest ühisusest jäägu kõik need eemale, kes üle öö miljonäärideks tahawad tõusta. Osa wõtma tulgu ainult need, kes ausal teel oma kapitaalist igal aastal keskmist sissetulekut soowiwad wastu wõtta. Praegu on kõige sündsam aeg ühisuse asutamiseks, et aegsasti puuduwad jaod wabriku sisseseadmiseks ära tellida wõiks, nii et wabrik 1921 aasta suwel juba kohe käima wõiks hakata, kui uus lõikus selleks warslina andma hakkab. Sellel aastal on ainult minu palwe pääle mõned ainsad põllumehed warslina leotamata jätnud, millest ma laialisemaks asjaga tutwustamiseks proowid walmistan, ühtlasi ihupesu, woodipesu, laudkatted, rätikud, taskurätikud jne. lubada ja igasuguseid tikkimise ja muid käsitööd teha lasen, et aegsasti 1921 aasta kewadel enne külwitöö algust igal pool üle Eestimaa näidata saaksin, missuguseid toredad asjad keemilisel teel puhastatud linadest wõimalik on kodusel teel walmistada, missugused kunst-siidist asjade wäärilised. Kuiwatatud linawartest on lehutatud kiuproowisid mida wõib Tallinnas, T. Muso raamatukaupluses näha saada ja Tartus, Kalda tän. nr. 16 Jakob Kurg & Ko. willatööstuse kontoris.

Põllumehed ja kõik, kes huwitatud on Eesti tööstuse edust, ühendage oma magawad kapitaalid, ühenduses on jõud! Tõusku hooned, hakaku nendes masinad mürama, mis meile wikerkaarewärwilist kangaid ja teisi toredaid asju walmistama hakkawad!

Ühise asja asjus pöörataga: Tartu, Kalda tän. nr. 16, willatööstuse kontor.

P. Rootslane.

Seda üleskutset palun kõiki Eesti ajalehti awaldada.

Eesti saadiku wolituste äraandmisest Latwija wälisministrile.

11. nowembril andis Eesti saadik Riias, hr. Aleksander Hellat oma wolitused Läti wälisministri asetäitjale, hr. Albatsile ära, kusjuures ta Latwija walitsuse esitaja poole järgmiste sõnadega pööras: Härra minister, minul on au osaks saanud Eesti Wabariigi Walitsuse poolt diplomaatiliseks esitajaks Latwijasse nimetatud saada. Minule on see iseäraliselt meele järele, sest ma leidsin Latwijas juhtiwatel kohtadel mehi ees, kellega mina kui adwokat Riias töötanud olen, mis ajast minule kõige paremad mälestused järele on jäänud. Meie mõlemad rahwad, lätlased ja eestlased, on külg külje kõrwal aastasadasid ühesugustel tingimistel elanud, ühesuguseid murepäewi jaganud — meie õnnetuseks on meil ainult murepäewi olnud. Kuid mure ja raskused peawad õpetama inimesi kokku hoidma. Meie teame, et kerge ei ole harilikus elus inimeste keskel ühtmeelt alal hoida, seda raskem on see rahwaste ja riikide wahel, kuid selleks oleme ju sääl, et kõik teha, mis meist oleneb, et raskustest üle saada.

Latwija ja Eesti, Eesti ja Latwija on oma jõu läbi ja üksteist toetades tõepoolest riigikuju enesele omandanud, kuid ei ole weel aeg, et loorberite pääl puhata, waid meie ees seisab tume ja teadmata tulewik, ja mitte ainult wisa tahtmine waid koosminemine wiib meid kõikidest raskustest üle, mis meie iseseiswust ähwardada wõiwad. Ma tuletan häämeelega hr. president Tšhakste sõnu meele, kes kord ütles: meie ei pea mitte enam oma esiisade wigu kordama, kes selle asemel, et ühise waenlase wastu wõidelda, omawahel tülis olid ja sellega ennast nõrgendasid. See ei pea enam korduma.

Mina pean oma ülesande täidetuks, kui minu siinwiibimine wõimaldab kõige ligemat koostöötamist mõlemate riikide walitsuste wahel küsimustes, mis päewakorral ja meie olemasolemisele ülitähtsad.

Kui mõlemad rahwad ka meie kõige soojema ja sõbralikuma läbikäimise tähtsusest läbi on imbunud, siis arwan, et ka mina meie mõlemate riikide iseseiswuse püsiwuse kaalule oma weeringu olen pannud.

Ma loodan, et minu soow on ka Latwija walitsuse ja tema rahwa soow."

Sellepääle wastas hr. Albats tänades sõbralikkude sõnade eest. Ta arwas et Latwija ja Eesti, kui õdede ja naabrite wahel kõige kõwemad sidemed püsima peawad. Wäikesed arusaamatused, mis seni olnud, ei tohi lubada kõrgemaid eesmärka ära unustada. Wabaduse aastapäewa puhul tänas hr. Albats sõjalise abi eest, mis Latwijale aasta eest Eesti poolt osaks oli saanud. Eta.

Ajakirjandus.

Meie saksakeelsete ajalehtede „kombed ja stiil."

„Revaler Bote" 16. now. ilmunud numbris teatatakse, et haridusministeeriumi kunsti osakonna juhatajaks saada F. W. Mikkelsaar, nagu see üle nädala tagasi kõigist lehtedest läbi käis. Uhtlasi tuuakse ka ühes eesti lehes ilmunud märkus h-ra Mikkelsaare wäheste teadmiste kohta kunsti üle, iseäralise mõnutundega ära. Ometi on aga kõigil teada, et h-ra Mikkelsaar õienduse awaldas, et see eba teade on ja ta ennast isegi mitte sunduslikult ei lase ennast sellele kohale ametisse määrata. Kuid mis saksa lehel sellest, tema on saanud jälle korra millegi üle mõnitada — olgugi ebateadete põhjal — ja see on tema südame soonde järele.

Uus perekonnasäädus teoksil.

Päälkiri, mis igale kodanikule esimesel joonel ainult juriidilist ala meele tuletab, ei maini mitte teisi motiiwisi, mis järgnewas kirjutuses tahan ära serwata (oma loodud sõna ja tähendab umbes seda mis maimdagi). Seega siis wäikene üllatus minu austatud lugejannadele ja lugejatele, kes esimise õhinaga eneste maitsemise orgaanid säädinud päälkirja järele, seda enam, et selle all puudub minu harilik seletaw teksi. Olles üllatuste armene ja püüdes rajada oma rada sellele waskuwas siis, peetakse minu kombeid üldiselt halbadeks ja minu isikud selle järele. Halb ja wäljaarwamata peab minu isik tingimata olema, sest minu püüdmiste ja igasuguste jõupingutuste pääle waatamata olen poismees — eas, kus minu paljaneit kahtlane kuma helkab ja hõbehallid rõngad kõrwade ümber minu krasu juukstes mustert loowad. See on nukker iga. Minust nooremad sõbrad püüawad lõbusatel silmapilkudel mind sellega lohutada, et see olla suureks kasuks praegusel ajal, kus kirjutus materjaal ja bloc notide hind ülikallis läinud. Mul tarwitseta enesele muretseda üks wäike peegel ja tindipliiats, siis wõida ma märkusi meelespidamiseks j. n. e. enese päälaele märkida. Kröösi! Ja kaastundmus peab wist see olema, kui nad igal wõimalikul juhtumisel minult üle keewad preilid, keda maiustega olen ettewalmistanud, rändama minuga läbi elumõrudustest ja kibedustest. Ah, nüüd olen pikalt kõrwale läinud! See on minu pääwiga, teha järeldusi ja wedada kõrwalti jooni, ning seejuures unustan alati end, wist isegi surmawoodil.

Minu kirjutuse selgrooks pidi kõigi kõrwaljoonde pääle waatamata, mis mind ka minu harjunud kombe järele segama saatsiwad, perekonnasäädus saama.

Olgu nii! Perekond ja tema säädused on minule seltskonnas armsamaks kõneaineks olnud, samuti ka järelmõtlemistel waiksetel õhtustel wiiwudel minu poismehe kambrikeses.

Wiimaselt sain tõuget käesolewa aruluse kirjutamiseks, kui omast armsamast ajalehest (selleks oli minul wanast „Ristirahwa Pühapäewa leht, nüüd „Kaja") lugesin kirjeldust teise üleriikise naiskongressi kohta. Kui üldiselt sõna wõtan, siis pean tähendama, et kongressi päewakorraga ja käiguga rahul olen, isegi koguni rahul, sest kratsitud nägudest ei ole midagi kuulnud. Niipalju aga meestele: Naised käiwad „üleriikliselt" teist korda koos ja harutawad perekonna säädust, aga mitu korda on mehed „üleriikliselt" koos olnud, aga mainitud säädust ei ole keegi poole sõnagagi meele tuletanud.

Peab arwama, et naistel sellest asjast rohkem huwi on. Iseäraldi aga peatan pikemalt, nagu lubatud— juba teistkorose kõrwale kaldumise järele — teoksil olewa (nii wõib üteida, sest kongressil on läbirääkimisi olnud ja ettepanekuid tehtud) perekonnasääduse eelnõu juures. Säädus ähwardada tuua palju uut walitsewasse ilmawaatesse perekonnaelu kohta.

Kahju, et ta ainult ähwardab! Abielu eeltingimistes nõutakse, et abiellu ei tohi astuda mees alla 20 aasta ja naine alla 18 aasta wana, wastasel korral on riigikohtu luba tarwis. Ma ei tea küll mitte missugused kogemused riigikohtul wõiwad olla, et ühel ehk teisel juhtumisel Salomoni otsust anda ja lubada alla normi aastate abielusse astuda, aga huwitaw on see siiski.

Näituseks oled wana 19 aastat ja 6 kuud, seadus abiellu astuda ei luba, kaeba riigikohtu, sääl kuulatakse su motiiwid ära ja antakse üks ehk teine otsus. Tõesti huwitaw.

Kohtute kompetents peab naiskongressi arwamise järele õieti laialdane olema. Edasi nõutakse, et abiellu astumise eel peab käima awalik kuulutus, mis awaliku wäljapaneku läbi sünnib peigmehe ja mõrsja elukohal. Kuulutus peab olema wäljas 14 päewa kergesti juurdepääsewas paigas; nagu raekojas, wallamajas ehk mujal. Siin pean märkuse tegema, et iga kuulutus on awalik ja siis pean imestust awaldama selle üle, et ka kuulutuse wäljapanek awalik peab olema. Miks peaks kuulutust kunagi salaja wälja pandama? Ulepää on piinlikult palju juttu awalikust. „Kergelt juurepääsew paik", see tuletab aga mulle meele juhtumist, kus kaduma läinud koera üle kuulutust kästi nii madalalt kuulutuse tulbale kleepida, et ka kõik koerad juure ulatakisid.

Siis on tähtsaamaks weel, et abielusse astumisega ei kaota naine oma liignime. Lastele jääb isa liignimi, kui mitte teisiti ei ole kokku lepitud kaasade wahel ja isiku kindlaks määramisel ametlikudes paberites tuleb tarwitada emaeesnime.

Siia kirjutan kahe käega alla. Seda on tarwis. Mõtlen, wõiks isegi eelnõusse üles wõtta, et abielusse astumise puhul mees oma liignime kaotab ja hakkab kandma naise liignime ja lastele jäägu juba kindlasti ema liignimi.

Mis sääl tingida, ega see asi toop sibulaid ole, kui juba, siis juba. Kui siiamaale ja praegu weel naene on mehe nime omaks pidanud wõtma ja lastele alati jääb isa liignimi, miks pärast siis tulewikus mitte ümberpöördult. On ju diktatuuride ajajärk. Olgu terwitet naiste diktatuur meeste üle!

Iseloomulikum oleks weel märkus, et üks abikaas ei tohi mitte pantida liikumata warandust. Kui ma õieti aru saan siis peab selleks kaks abikaasad olema, et liikumata warandust pantida. Jah, see on wist küll igatahes õige, et igasugused liikumata ja liikuwad warandused saawad kahe abikaasa puhul ennem pandtud, aga ma arwan siiski, et ei ole warandust millest ei saaks jagu isegi üks abikaasa.

Ettenähtud on ka weel, et abielu ümberlükkamist wõib nõuda ainult 6 kuu jooksul. Oh, naised. Ja, kawalus wahib teist igal sammul wälja. See on ju hästi ettenähtud, sest 6 kuud on ju n. n. mesinädalad ja kes laseks end siis lahutada ja missugune naine annab siis põhjust lahutamist nõuda, ehk missugune mees nõuaks siis seda. See hakkab ikka alles järgmisel poolaastal. Kõik eelnõu tundemärgid räägiwad tema walmistajate näppude heegeldamise osawusest — mis sisse on mässinud waesed mehed temaga. Palju jääb sellest eelnõust tähtsat nimetamata. Temas on järelaimamata wäärilise osawusega kõik ettenähtud ja ettekawatsetud. Mulle tulewad meele minu nõrgad silmapilgud, kus olen istunud naisinimeste pool ja waatanud päält, kuis nad miljon kord wõiwad nõelaga niiti tõmmata wäljaõmmelustes, üks silmatäis teise kõrwale, ilma kordagi eksimata, ilma püsiwust kaotamata. See püsiwus ja täpipäälsus on end kõigiti awaldanud perekonnaseaduse eelnõu kokkuseadmisel.

Kuna ma, nagu eelpool toonitasin, naiskongressi poolt wastu wõetud perekonnaseadusele kahe käega walmis olen alla kirjutama, usun, et mul kaua enam ei pruugi allakirjutada

Fritz Frosch.

Mitmesugused teated.

Otsitakse Eesti meremeeste pärijaid.

Allpool nimetatud Eesti meremehed on Inglismaalt välja sõites kas laewadel wõi hospidalis surma saanud. Nende järele jäänud päranduse kohta wõib teateid saada Londoni Eesti konsulaadilt 167, Queens Gate, London SW. 7. (Mitmed on nii edasi antud, nagu nad Briti politsei poolt üles tähendatud):

1) Alexander Thomas Andson (Hanson), pärit Saaremaalt, surnud 8. aug. 1917. 2) Andrew Lehtman, surnud laewa „Azira“ pääl 4. aug. 1917. 3) August Dreinar (Dreimar) pärit Pärnumaalt, surnud 11. aug. 1917. 4) George Jurgenstein, teenis laewa „Erciline“ pääl, surnud 18. märtsil 1917. 5) Peter Uhshans (Uushans), teenis laewa „Thornhill“ pääl, surnud 2 mail 1919. 6) Gustaw Gets (Getz). 7) T. Leo, 8) J. Jossia. 9) A. Krause, 10) B. Mannik, 11) H. Suton, 12) J. Kabu, 13) A. Amer, 14) G. J. Neldow (Nilsen), 15) J. Jongi, 16) F. Pallo, 17) Bernhard Bester, 18) E. Simon, 19) E. Sander, 20) A. Steinfield (Steinfeld), 21) G. Tõsine, 22) At. Jurgens, 23) Peter Kruser, 24) Albert Nilsen, 25) P. Lipsberg, 26) E. Patterson, 27) J. Haity.

Eta.

Enamlaste surwe tagajärjed Wenemaal.

„Wolja Rossii“ 7. now. teeb oktoobri riigipöörde aastapäewa puhul kokkuwõtteid. Wenemaal oli 1911 aastal surewus 21. tuhande päält, 1919 a. — 75; samal ajal langes sündiwus 29 päält 13 pääle. Moskwas sureb iga kuu 5000 last toidupuudusest. Linna elanikud saawad päewas weerand naela haganaleiba. Kuna talumees wilja rohkem kardab maha teha, on weel raskemad ajad tulemas. Euroopa Wenemaalt loodeti 1920 a. 224 miljoni puuda wilja korjata, saadi aga 6 miljoni; loodetud 117 miljoni puuda kartuli asemel saadi 4 miljoni.

Küttematerjaali on 12 korda wähem walmistatud, kui tarwis. Linnades antakse 5 inimese kohta paar saapaid aastas, maal aga sedagi mitte.

Türmid on täis. Wiimase aasta jooksul on 145.000 inimest kinni wõetud. 1919 a. kolme kuu jooksul laskis tšeka 13.850 inimest maha. Ainult käesolewa augustikuu jooksul lasti 1083 inimest maha.

Tööstusest on ainult riismed weel järel. Tööstuse proletariaat on 9 miljonist 1.960.000 peale kokku sulanud. Tööstuse produktsioon on 5 korda langenud. Eta.

„Tõsised rahwa sõbrad“.

tõotawad meile olla oma proklamatsioonidel ja lehtedel Balti Saksa erakonna tegelased. Seda trükitud kirjandust külwawad nad igal wõimalikul juhtumisel kõige nelja tuule poole. Püsiwus ja energia sellel misjoni lehtede laotamisel tuletab meele misjonitööd, millega päästsid meid raudrüütlid „paganuse pimedusest“ üle seitsmesaja aasta tagasi. Seekord tegid nad oma tööd meie „waimu walgustuseks ja hingeõnnistuseks“, nüüd on iga trükirea warjul tõotus meie majanduslist elu parandada ja riiki aineliseft kitsikusest wäljaaidata. Pakuwad oma aitajad kätt, mis olla asjatundja ja osaw. Targu on aga nimetamata, et selle aitaja käe sõrme küünde all on kihwt warjul, mis igal wõimalikul juhtumisel, kui ta meie weresse pääseb, halwatust sünnitab. Kõikide aegade narrisid lööb üle see naljatilk, millega on hakkama saanud Balti Saksa erakonna härrad oma proklamatsioonidel: Lubatud kaasabi ja tööd Eesti wabariigi iseseiswuse kindlustamiseks ja tema seisukorra õitswale järjele wiimiseks!! Kõik, kellel kõrwad, kuulgu ometi! Aga minu härrad, miks kannab Teie erakond nimetust: **Balti Saksa erakond?** Kas seepärast, et kunagi kawatsusel oli „maarahwa“ kasuks ja tuluks luua **Balti . . . hertsogi riiki.**

Ja nüüd, pärast selle riigi loomise opereti luhtaminekut, ilutsete oma **Balti** nimetuse juures kui muhameedlased oma prohweti habeme karwade juures. Olge õnnelikud oma püha jäänuste juures, aga ärge tootage mitte kaasaaidata meie riiklises ülesehitamise töös, siis peame teist natuke rohkem lugu. Ausameelset ülespidamist hindame rohkem. Teie tuntud telegrammid keiser Wilhelmile ja tema prouale on meie pool suuremas hinnas, kui teie „kirjatükide kogud“ Eesti riigi majandusliste seisukorra üle. Ei, meie ei lukku mitte põlwili, kui mõne awaliku sõjakäigu ettewõtate riigi ja rahwa wastu, aga äärmist sallimatust külwate eneste wastu oma lendlehtedega. Ja seda pidage meeles, Riigikogu saab Asutawa Kogu poolt teile wastu alustatud häwitamise tööd jatkama, kuni tasutud wiimane arwe, mis jäänud wõlgu seitsmesaja aastases orjakaupluses.

Weel kord: Soowitan teile otsekoheselt wäljaastuda ja oma õiget nägu näidata, sest igasuguse tõotatud kaastöö kohta on meil ainult üks hüüdsõna: **Käpaled käed ära!**

K. E. F—mann.

Wäljamaalt.

Poolamaalt.

Rahwaste liit Poola- Leedu tüli lahendamas.

Posenist teatatakse, et eila reisis liitlaste kontroll kommisjon, Chardineriga eesotsas Warsjawist üle Wilna Kownosse, et Poola- Leedu tüliküsimusega ennast koha peal tutwustada. Inglise esitaja major Kenan on Riiast selleks puhuks ka Kownosse sõitnud. Poola esitajateks on, wälisministeeriumi poolt Gvjasdowski ja leitnant Lubjanski.

Soomemaalt.

Uued Soome- Wene wõitlused.

Karjalast teatatakse Helsingise, et Wenelased Ida-Karjalase on tunginud. Agedate wõitluste järele kohaliste elanikudega wõitsiwad wenelased Suikujärwi piirkonna oma alla. Elanikud põgenesiwad üle piiri Soomemaale. Wenelast on umbes 2000 mehe ümber olnud.

Saksamaalt.

Kõmu teated Baierist.

Nauenist teatatakse, et Baieri lehtede kuulmise järele olla Ruhri söekaewanduste piirkonnas Poola-Prantsuse- Belgia sala wandeselts asutatud, kelle ülesandeks olewad Ruhri piirkonda Saksamaast ära lahutada.

Wenemaalt.

Mäss Kroonlinna sadamas.

Nagu „Berlinske Tidende“ Helsingist teatab, on hiljutiste wene lehtede teadete järele, Kroonlinna reidil seiswa ristleja „Gromoboi“ peal meeskonna mäss lahti puhkenud. Kõik enamlised ohwitserid tapeti ära, mille järele laew sadamasse sõitis. „Daily Tel.“ kuulmist mööda, on nõukogude walitsus Ameerika suuri abiandmise komitee liikmed wangi lasknud wõtta, enamlise wastase kihutus töö pärast.

Ameerikast.

Uhisriigid Prantsus-Inglis Türgi kaubalepingu wastu.

Uhisriikide riigidepartemang teatab ametlikult, et Uhisriikide walitsus Prantsuse Inglise ja Türgi kaubalepingu wastu protesteerib, kui need teiste rahwaste kaubanduslist huwisid kitsendama saawad.

Ameerika ja rajariigid.

Helsingist teatatakse, et sinna on jõudnud Ameerika Stamforderi ülikooli prof. Golder, et uurida koha peal sõjapõgenelaste ja punaste kannatajate seisukorda. Golder saab sama ülesandega ka teistes rajariikides käima. Ajakirjanduse esitajatega jutlu ajades ütles Golder muu seas, et Wilson oma kuulsas märgukirjas Italiale, (Kus ta rajariikisid ainult teatud tingimistega tahab tunnistada ning Wenemaast äraripuwaks teha)— ainult tema isikliku waateid on awaldanud, mis Ameerika rahwa tahtmisega kokkukõlas ei ole.

Prantsusmaalt.

Prantsuse sõjawäe koosseis ja wäljaminekud.

Wiimaste Prantsuse armustiku teadete järele teenib Prantsuse sõjawäes praegu 38,473 ohwitseri ja 696,000 soldatit. Sõjaministeeriumi teadete järele läheb sõjawäe ülewal pidamiseks tarwis üleüldse 6,546,875,210 franki.

Kanaadast.

Sisserändamine Kanaadasse.

Kanaada ametliste aruannete järele on Kanaadasse sell aastal sisse rännanud 190.000 inimest.

Riigimaade ülemate koosolek

Põllutööministeeriumi ruumides oli 12 ja 13 now. riigimaade ülemate koosolek, mille kirjelduse toome „Päewal.“ järele.

Aruanded:

Kõige pealt esinesid riigimaade ülemad igaüks oma maakonna kohta läinud aasta tegewuse aruandega. Aruannetest selgus, et maakorralduse töö üle riigi rahuloldaw on ja edukalt rahwa poolt suure osawõtmisega jatkatakse. Aruandjate kõnede sisu lühidalt kokkuwõttes saaks meie järgmise pildi: Maa soowijaid on igas maakonnas palju rohkem kui maad anda on, ainult Läänemaa wäljaarwatud, Läänemaal jääb mitmed mõisad sel põhjusel wäljaandmata, et kohalikkudes waldades maasoowijaid tarwilisel hulgal ei leitud. Sel põhjusel arwati siis kohaseks teistest maakondadest asunikka Läänemaale ületuua. Maasaajad on suuremalt osalt sõdurid, nagu seaduses ette nähtud, kuna osa endiseid mõisa ja teised maatöölised mõnel puhul rahuldamata pidid jääma ja mujalt omale tööd otsima.

Mõisate planeerimise tööde kohta tuli aruandjate poolt kuuldawale üleüldine rahulolematus. Põhjus on on selles, et maamõõtjad ei tegewat oma tööd küllalt tõsiselt ega korralikult ja selleläbi sünnitawad nad rahwa keskel sekeldust ja nurinat.

Põllutöö seisukord asunikkude keskel on üleüldiselt nõrgapoolne. Keskmiselt ja hästi haritud põldu tuleb õige wähe ette. Pahtad mõisa põllud, mis läinud kewadel asunikkudele wälja anti, olewat puuduliku harimise tagajärjel umbrohtu täis kaswanud. Maad on peaaegu pooltel asunikkudel kündmata ja wiljagi weel mõnes kohas peksmata. Walitsus peaks asunikkule ühe ehk teise toetusega rohkem wastu tulema ja teda warustama iseäranis metsamaterjaaliga, mida praegustel tingimistel ja korraldustel raske saada.

Metsade peawalitsuse ülem rahustas kõnelejaid ja lubas oma poolt kõik teha, et asunikud edaspidi korralikult ja kergemalt metsamaterjaali saaksid.

Riigimõisate majapidamine kuuldi üle riigi rahuloldaw olewat ja mõnes mõisas see weel paremas seisukorras olewat kui enne omaniku käes oli. Sügiseseid tööd olewat igas mõisas enam- wähem lõpule wiidud ja maa igal pool peaaegu üles küntud. Ulejäät loodetakse iga mõis andwat.

Ulewõetud mõisate inwentaari likwideerimise asjus olewat tihti sekeldust kohalikkude omawalitsuste nõukogude esitajatega, kes ükskõikselt ja liiga külmawereliselt likwideerimise asju ajawab ülewõtmise ja hindamise korral.

Asunikkude rendimaksmine üle riigi on rahuloldaw. Rikkamates maakondades on suudetud renti peaaegu juba ära õiendada kuna kehwemates mõnel pool weel osalt maksmata on.

Maa puuduse tõttu, arwati Wenemaalt tulnud asunikka kuhugi esialgselt Läänemaa mõisa koondada ja neile asumise wõimalust kannis kitsastes piirides lubada.

Et maakorralduse tööd praegusel ajal täiesti hoos on ja tööd weel palju teha, arwati ametnikka siiamaalsel määral edasi ametisse jätta.

Riigimõisate walitsemise korraldus.

Uks põnewamatest päewakorra punktidest oli riigimõisate walitsemise korraldus, mis praegu küllalt otstarbekohane ei olewat. Et ringkonna walitsejad riigimõisate walitsejate üle walitsewad ja enamasti suurmaapidamist wähe tunnewad, awaldati soowi mõisate ülemwalitsemist ringkonna walitsejatelt ära wõtta ja ühe isiku hooleks anda, kes suurmaapidamist põhjalikult tunneb ja riigimaade ülemate juures elab ja jäält mõisate pidamist juhib ja korraldab. Ringkonna walitsejad jääksid aga oma endise ameti pääle, s. o. maareformi teostamise tööde juure — mõisate ülewõtmine, wäljajagamine ja rentnikkude järele walwamine. Nende elukohtadeks arwati rendikohad kõige sündsamad olewat, sest ringkonna walitsejad peawad hobuseid pidama ja ka teist karilooma. Mõisates läheks see riigile liiga kulukaks.

Metsa rendikohad, mis ennemal ajal metsawahtide palgakohtadeks olid ja wiimasel ajal mõisniku rendikohtadeks muutsid, arwati sündsaks jälle metsapääwalitsusele tagasi anda, et nad wiimase korraldada jääksid.

Wiinawabrikute ja wiljaaedade

kohta awaldati soowi esimest pika aja pääle wälja rentida ja wiimaseid üleüldise rahwamajandusliste õige kasutamise mõttes ära müüa.

Loomade müük.

Et ajakirjanduses rohkesti loomade müümise üle enampakkumise teel juttu ja kaebust on olnud, selgitasid riigimaade ülemad seda küsimust ja näitasid et kirjasaatjad müümise käigust ja halba ehk hääd tõugu loomade üle wähe wist informeeritud on olnud ja nad küllalt asjatundlikult ja tõeliselt ei ole müümise käiku selgitanud.

Enampakkumise teel müümiseks määratud loomad olewat loomakaswatuse instruktori poolt selleks wäljawalitud ja nad on kõlbulikud ainult lihaks. Sellepärast, nagu seaduses ette ka nähtud, lähewad nad kui lihaloomad müügile enampakkumise teel.

Uleüldiselt nähti riigimaade ülemate kõnedest maareformi teostamise töö kohtadel kowasti tegelikku laadi paistwat, sellepääle waatamata, et selle tööga oli tarwis otsast algada, rahwa keskel talle usaldust wõita. Kõik see annab lootust, et agraarküsimus Eesti wabariigis õigeaselt lahendatakse, mis ühes sellega rahwa ja riigi iseseiswust teiste Euroopa riikide ees kindlustab.

Siseriigist.

Kiri maalt.

Korra, wist suwel, Eesti näituse ajal ilmus lehtes auhindega kroonitud talu plaanisi, mida uutele asunikkele soowitati. Wäga ilus oli, et ka riik sarnase asja pääle oli mõtlend, kuid kahtlemise — wäärt oli see, et seletused liig wäiksed olid, mis kuidagi ei lasknud kawast tarwilikult meeles seista. Pealegi oli see patategemine ainult üks kord ja rohkem mitte, kuna ast ise aga wäärt on, et tast palju rohkem peaks seletatama ja harutatama.

Wäga tähtis on, kui meie uued kohaomanikud omad talud ühe süsteemiliselt ehitaks ja sissesääks, esiteks oleks see ilus; teiseks ka kasulik sest wastuwõetud plaanide järele ehitud talud kasutaksid wiimase kui raasukese maad õue ja hoonete wahelt ära; kuna seda paljude meil wana talude kohta ütelda ei wõi.

Kõige selle läbi wiimine tarwitab aga suurt tööd ja kõik põllumehed ei saaks teda ka oma pääga läbiwiia. Siin peaks jällegi riik appi tulema, oma instruktorist maale seletust andma saates.

Talwel wõiks maal sellesisulist loenguid ja kursusi korraldada, kust meil põllumehed, iseäranis uued iga tahes usinasti osawõta.

Põllumeeste juures oleks juhatajali wäga palju tööd — seda peaks riik silmas pidama, sest põllumehe seisukord on ka riigi seisukord, põllumehe sissetulek on ka riigi sissetulek ja iga korralik talu ja majapidamine on riigi uhkus.

Juba sellepärast peaks riik oma tähelepanu uute talude ehitamiste pääle koondama, sest sellega on juba ühiskondlised ja riiklised ettewõtted seotud. Uute talude tekkimisega tulewad juure uued teed. Lähemas tulewikus peaks ka telefon ja elekter igas talus olema. Need ühiskondlised asjad nõuawad juba, et talud edaspidi ja juba parem, kindla süsteemi järele ehitud oleksid, selleks on aga tarwis teadlikke juhtnööre. Meie uued põllumehed ootawad ajakirjanduse weergudelt ja seadusemeestelt sel alal juhatust ja nõuandeid. —er. el.

Kirju kiri Tuhalaanelt.

Ella II miting Tuhalaanes.

Motto: Sull ei pea mitte teisi Jumalaid olema minu kõrwas, ehk kui mul ei ole midagi ei pea sul ka midagi olema.

14. nowembril oli wäljakuulutud Tuhalaanes „töörahwa kõnekoosolek.“ Rahwast kogus wallamajasse nii palju kui ruumid lubasid, uudishimulikude nägudega: kes ja mis kõnelbasse?! —.

Ilmus Ella II. wõiduriikkas naeratus palgel, lendlehtede pakk kaenlas, kuld uur kaelas ja hõbesõlg rinnas.

Kuulutas koosoleku awatuks ja hakkas armuõpetust kuulutama ja „maid“ jagama.

Mis tema mäejutluse sisusse puutub, siis siin ma kallist paberit ei hakka raiskama, sest see on Tallinna Ameti ühisuste kesknõukogu lendlehtes juba kirjutud ja ta luges nende päält sõna sõnalt. Lõpude lõpuks sõimas kogu walitsusel naha täis. Talu maad olla tarwis kõik wõerandada ja rahwale jagada. Eesti riiki pidawat „ainult nemad“ (Ella, Puls, Teng ja Co.) walitsema.

Ma oleks ehk nende ilusate hüüdsõnade pääle peaaegu walmis olnud temale oma häält andma, kui ma teda isiklikult ei tunneks, sest ma ei ole ju hingeteadlane ega mõni suur haritlane kes wõiks ette aimata, mis nende heade sõnade taga peitub. Kui tema oma hõbe sõlgi oleks ära jaganud, sest mitmed silmad ootsid seda õnnist silma pilku kindlasti, et lõpuks ta ikka seda jagamist hakkab, sest koosolejatest mõned tegid selle kohase ettepaneku ja kuld uuri keitist oleks ka mitmele anda saanud, aga see olewat **t e m a e r a o m a n d u s.**

Walla nõukogus 10 now. nimetas ta ennast „Laansu talu perenaiseks“ ja oli; hale meel, et walitsus sõjawäele wilja rekwireerib. Nüüd aga nõuab talude jagamist ja wilja arwelewõtmist. Kui nüüd läheks tema talu weel jagama — issand heida armu, siis oleks tema esimene kes malgaga jagajad maha lööks.

Korra oli ta sotsiaaldemokraat, siis rewolutsionäär ja nüüd kolmanda walimisega on juba kõik kodumaa parteid maha jätnud ja Tallinna ametiühisuste kesknõukogusse ülehüppanud ja kui tulewal aastal jälle walimised tulewad, siis olen ma selle pääle kindel, ilma et prungiks prohwet olla, et Ella II „maalitlaste“ nimekirjas ennast ilmutab. — Ta oleks nüüdki juba maalitlaste“ poole ehk tööerakonda läinud, aga ta ei wiitsi tööd teha. Seda ei ole siit walla inimesed kes tema naabruses elawad, weel juhtund nägema et Ella töötab, sest mõni pidada ikka tööliste eest ajajaks koh olema.

Nüüd ehk on küllalt selge tegelast missuguseid kandidaadid Nr. 1 nimekirjas on ja wõiwad Ellale kindlasti häält anda, sest ta lubab pastla kulu ausasti tasuda, mis walimise kasti juures ära kulutab temale hääle andmisel. —Werd—

Enamlaste- aegne wõimumees eluks ajaks sunnitööle.

Detsembrikuul 1918 a., kui enamlased Lohusuu walda Tartu maak. sisse tulid, asus Lohusuus elaw Aleksander Jasõkow kohe nende teenistusse, käis igal pool enamlaste salkadega kaasas ja andis neile nõu kohalikke rikkamaid isikuid ja wabatahtlist sõdurid maha lasta.

Tema näitamise peale wõeti wahi alla apteeker Leonhard Köppel, Artemi Smiretshawsky, kuna kodanik Georg Waas, keda ta kinni tahtis wõtta, ära põgenes. Uhes enamlaste salgaga ilmus Jasõkow Waasi korterisse teda taga nõudes, kuid Waasil, kes tagaukse kaudu wälja jooksis, läks korda seekord nende käest pääseda, kena pärast nad ta rahule jätsid. Weel nõudis Jasõkow kaupmehe Aleksander Jõgi kinniwõtmist ja mahalaskmist, sest wiimane oli teda 1917 a. teda oma aidalõhkumise pealt tabanud, mis eest Jasõkow 6 kuud wangi sai, kuid enamlased ei leinud Jõgil mingisugust süüd olewat ja jätsid ta wabaks. Jasõkowi näitamise peale ja tema algatusel lõhuti ja rööwiti kodaniku Paawel Treelini elukorter ära, kusjuures wiimane 18.000 marka kahju sai.

Eesti wägede tagasitulemisega astus Jasõkow Balti pataljoni teenistusse, kus ta kuni 17 märtsini s. a. oli. Tabati ta politsei poolt siis, kui ta oma keju puhkusele sõitis ja anti sõjaringkonna kohtu alla.

Asja harutamisel 10 sep. leiti Tartu maak. Lohusuu walla kodanik Aleksander Mitisori p. Jasõkow süüdi olewat ja kohus mõistis ta eluks ajaks sunnitööle. „Waba Maa“

Uus toorelina tööstuse osaühisus.

Wiljandi-Pärnu rahukogu istumisel 21 okt. on otsustatud registreerida Katharina (Mõika) toorelina tööstuse ühisus ja põhikiri on wälja kuulutatud „Riigi Teataja“ № 193/194. Osaühisuse asutajad liikmed on: Ado Orik — Wana Wõidu wallast; Margus Karro — Wõisiku wallast, Katharina (Mõika) wabrikus; ja Jüri Toss — Wana-Tännasilma wallast. Uhisuse eesmärgiks on kaasaaidata lina tööstuse tõstmiseks, toorelina esitaine harimiseks ja mehaaniliseks ning keemiliseks ümbertöötamiseks. Samuti ka lina tööstuse produktidega kauplemine siin ja wäljamaal. Osaühisusel on õigus omandada, ehitada ja rentida tema sihile wastawaid tööstus- ja kaubandus ettewõtteid, lokusid, liikuwat ja liikumata warandust. Kawatsusel on weel osta metsasid, kõmmustikka ja turbasoosid. Osaühisuse põhikapitaal määratakse esialgu omanikude poolt 1.000.000 Emk. pääle kindlaks, mis 200 osatähest koos seisab, igaüks a 5000 Emk.

2. Ulemaalisel naiskongressil wastuwõetud resolutsioonid.

Emade ja lastekaitse.

Ulemaaline naiskongress kohustab Eesti naisorganisatsioonide liitu uuema aja terwishoiu ja kaswatuse nõuetele wastawat emade- ja lastekaitse kohta käiwat seaduse eelnõu wälja töötama ja riigikogule ette panema.

Teine ülemaaline naiskongress tunnistab tingimata tarwilikuks, et Eesti wabariigi kinnitusseaduste alla kuuluwad kõik laulatatud ja laulatamata abielu naised ja teeb liidule kohuseks emade kinnitamisesse puutuwaid kinnitusseaduse §§ rewideerimise alla wõtta ja oma otsused nende §§ kohta sisse anda riigikogusse.

Teine E. naiskongress tunnistab tarwiliseks, et Eesti wabariigis wõimalikult pea ellu kutsutaks alaealiste kohtud, et nende kohtute tegewusest osa wõtaksid ka naised, ning teeb liidule ülesandeks sellekohase motiweeritud ettepanekuga esineda kohtuministeeriumi ees.

Perekonna seadus.

Silmas pidades, et meie praegune Wene isewalitsuse ajast pärit perekonna seadus Eesti naiste poliitilisele ja seltskondlisele seisule mitte enam ei wasta, ja läbi waadates Tallinna naistegelaste poolt Põhjamaade demokraatliste wäikeriikide perekonna seaduse põhjal kokku seatud perekonna seaduse eelnõu, leiab 2. ülemaaline naiskongress, et tähendatud eelnõu Eesti naise õigustatud nõudele wastawalt:

naise isiklikult ja majanduslikult mehe eestkoste ja kaitse alt wabastab,

naisele mehega ühesuguse wanemlise õiguse annab laste kohta,

naise kõigis perekonna asjus mehega täiesti ühetasa otsustamise wõimaliseks teeb,

mõlemaid kaasasid ühtewiisi perekonna eest muretsema kohustab, jättes kumbalegi kaasale wabaduse selle muretsemise wiisi waliku kohta,

mõlemale kaasale perekonna sissetuleku ja wara kohta ühesuguse õiguse annab ja kohustab Eesti naisorganisatsioonide liitu seda eelnõu lõpulikult wälja töötama ja riigikogusse lähemal istangjärgul sisse andma.

Karskusküsimus.

Teine Eesti ülemaaline naiskongress tunnistab tarwilikuks täielise keeluseaduse maksmapanemise, mis ainuke abinõu kaswawa joomise ja sellega kaasakäiwate kuritegewuste wastu wõitlemiseks.

Prostitutsioon.

2. ülemaaline E. naiskongress tunnistab tarwilikuks:

Suuremates linnades naisseltside juures awada öömajad ja töötuulamise kohad ajutiselt kohatuile ja töötuile.

Alkoholi, kui kõlbluse waenlase, keeluseadust nõuda.

Abiellu astujatelt registreerimise büroodes terwisetunnistust nõuda.

Prostitueeritute ja joomarite wanemate juurest laste ärawõtmist walitsuse poolt ja nende kaswatu-

fele andmist „hoolekande wanemate" juures ehk kaswatusmajades.

Ka fuguhaiguste kahtlaste meeste sunduslikku järelwaatuse ja rawitsemise fisseseadmist.

Tallinna linnawalitsuselt nõuda:

1) Tallinna naisfuguhaigete haigemajas eraldatagu alaealised ja esimest korda haigemajasse sattunud elukutselistest awalikkudest naisterahwastest, 2) see osakond wiidagu üle mõne teise haigemaja juure, kus kohe silma ei torkaks nende haigus. 3) kõigile haigemajas wiibijatele töötõimulistele muretsetagu tööd ja mõistlikku ajawiidet (näit. esialgsed töökojad, raamatukogu) ja 4) arstiabi andmist nii korraldada, et haigete paranemine kiremini sünniks.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt kawatsetud parandusmajade „Magdaleeniumide" rutulise awamise ja olstarbekohase fisseseadmise Tallinnas ja teistes suuremates linnades.

Uue-Wõidult. Öösel wastu 16 now. pandi Uue-Wõidu walla „Tobral" Märtsoni aidast fisse murdmise teel wargus toime, kust ära wiidud wilja 121,500 marga wäärtuses.

Kohalikul kriminaal politseil on korda läinud wargaid tabada. Tabatud on waraste organisatsioni liikmed Kärnilt, Rebane ja Jõgewer, kes wahi alla on wõetud ning oodawad oma karistust.

Jõgewere poolt on päale wilja leitud kõiksugu warastud riideid ja üks jalgrattas.

Soimtallist. Kohalik Põllameeste Kogu tegi hiljuti omal koosolekul otsuseks mingisuguseid maakonna walitsuse nõudmisi enne mitte täita, kui raha siiamaani rekwireeritud ainete eest wälja maksetakse. Kui mainitud resolutsioon maakonnawalitsuse majandus osakonnale kätte saadeti, selgis wiimane, et osi küllalt seaduslik ei ole ja teatas sellest prokurörile abile, kes asja kohtuuurijale edasi andis.

Wallawanemat A. Grünbergi ja ka kohalikku wallasekretäri A. Hunti, kes asjaga ligemalt seotud olla, ootab karistus. — a —

Kohalik elu.

„Punane" kui jõimusõna.

Tarwastu walla sekretäär A. Saar kaebas Wiljandi- Pärnu 6 jaosk. rahukohtunikule, et Jaan Puskar, Aidu walla Partsi talu omanik, on temale 20 okt. s.a. Tarwastu laadaplatsil ütelnud: „Sina oled üks suur punane". Rahukohtunik seda asja läbi waadates 18 now. 1920 a. otsustas Jaan Puskari § 530 põhjal süüdlaseks tunnistada ja karistada 500 margaga ehk maksujõuetusel 2 nädalase arestiga.

Teaater.

Pühap. 21. now. esitab meile „Ugala" näiteseltskond „Koidus", Wene kirjanikku Leonid Andrejewi, tema enam lugupeetud tõega: „Mele elupäewad". Tüki sündmustikus esineb meile Moskwa ülõpilaskond oma iseloomulikku õhkkonnaga, nagu see omane Wene õppiwale noorsoole. Kuidas „Ugala" oma päale wõetud raske ülesandega toime saab, seda on igal ühel wõimalik õhtust osawõtmisel näha.

Ettewalmistusel on praegu H. Heljermann „Seltsmes käst" ja „Lootus õnnistuse päale", mõlemad küll juba tuntud tükid, aga mis oma wäärtuse poolest alati repertuaaris püüdwad. —n

Sport.

Oma 8. tegewusaastal peab Spordi Selts „Tulewik" pühapäewal, 21. now. s. a. Käsitööliste Ühisuse seltsi saalis aastapidu, kus päale näitemängu, piramiidide ja teiste ettekannete seltsiwaheline raskejõustika wõistlus toime pannakse. H.

Kirjawastused.

Woor—Jango, sün. Ofalt ilmub. Palume teid tungiwalt isiklikult toimetusse tulla läbirääkimisteks. Ootame

H. Siin. Teie ettepanekutega oleme nõus. Seda mis olete saatnud, peame ega läp'ma.

Wastutaw toimetaja wan. adw. Kaarel Haars
Wiljandi Wiljandi Ajalehe Kirjastuse Ojastajus

Leiname oma kaasõpilast

Anna Saabas't.

Wiljandi H. S. Keskooli VIII klass.

Spordi Selts «Tulewik»
Pühapäewal, 21 now. s. a.
Käsitööliste Seltsi saalis
HÄSTA- PIDU
seltsiwahelise raskejõustitu wõistlustega.
Kawas: muusika, awamise õõne, turnimine, raskuse tõstmine, prantsuse maadlemine.
Näitemäng: **«Odawalt — hästi, ruttu walmis, tõõ — hea»** nali 2 waatuses, piramiidid, elawad pildid.
TANTS.
Algus kell 8 õhtul
Piletite eelmüük A. Raudsepa kaupl. Lossi uul. № 11 ja pidu päewal kella 5 Käsitööliste seltsimajas. Eestseisus.

Teaater „Ugala"
Pühapäewal 21 now. 1920 a.
Koidu seltsi saalis
„Mele elupäewad"
Leonid Andrejewi 4 waatuseline mäng üllõpilaste elust lauludega
Uus Moskwa dekoration härra P. Wichwelini maalitud.
Hakatus kell 1/29 õhtu.
Piletite eelmüük Leoke'se raamatukaupluses.

W.-Wõidu Wõimastika selts „Kewade"
21. now. 1920 a. Werlaskõjal
Näokaste pidu.
Hakatus kell 1/25 p. l.

Tüdruk
leiab kohta Aindul Wiljandi lähedal teateid annab Dr. Soosaar Wiljandis.

Müüa
kiwiraiuja töö riistad ja wana rauda ja terast. Waksali tän. № 9 järele küsida poest.

Üüren kodu
tõõle
kohu saada pühapäewiti Tartu uul. Sarja maja kingsepp.
Laurson.

Riisi
kõma siirupit
kartula jahu
jõõgi sooda
sahharin
kompwekka
monpansjeb
schokoladi
kakaod
koneeli
ädikat
kilu
angerjaid gelees
juustu
riisi tärklist
pesu sine
küünlaid
musta saapa kreemi
kollast saapa kreemi
tuletikka
maherka paberit
walget paberit, paberi kotta ja igasugu muud kolonial kaupa on saada odawamate hindadega
Ed. Kelwetsi,
kauplus, Wiljandis, Tartu uul. № 15.

3 kroonu warsa 3 k. w. ja
1 „ „ 6 „ „
saawad müütud enampakkumise teel 20 sky. kell 12 Wiljandis 8-ba Wälja Suurtükiwäe Diwisjoni Staabi juures Lossi t. 9.
Enampakkumisele wõiwad ilmuda ainult põllumeheb sellekohaste walla walitsuste tunnistustega. Iga põllumehele saab ainult üks wars müütud.

Teatame liikmetele, et
kõrgendatud osamaksu
wiimane sissemaksmise aeg on 1 detsembr. t. a.
Liikmed, kes määratud tähtpäewaks oma osamaksu ei täienda, kaotawad liikme õigused
Wiljandi Põllum. Seltsi Kaub. osak. juhatus

Teatame liikmetele, et pääkoosoleku otsuse põhjal 12. sept. s. a. on
osamaks 500 m. pääle tõstetud,
mille wiimane sissemaksu
aeg on 1. detsembr. t. a.
Liikmed, kes määratud tähtpäewaks omaosamaksu ei täienda, kaotawad liikme õigused.
Wiljandi E. Laenu-Hoiu Ühisus (Ühispank.)
Juhatus.

Suhkrupeedi toojaid palume
siirupi
järele tulla.
Wiljandi Suhkrt. Ebend. Selts.

Rahameheb, kes wõib pikema aja päale koha pidajale laenata
25,000 marka.
Protsendit maksan wiljaga Pakkumised saata s. l. t. sõna 25,000 all.

Müüan neid riiduid kes 11 s. k. Abi kauplusest rahakotti
warguse
juures oliwad endid tunnistojatels Ales anda Wiljandi Krim. pol. osak. Isik kelle päale kahtlangeb on tuntud
Kahjukandja waene naester.

Suurema talu 1 obligatsiooni päale soowitakse laenata
50—100.000 M.
Tingimised saata kirjalikult Tartu uul. № 2.

Kes juhotab **korteri** 1—3 toa ja köögiga ja ühes tallu ruumidega kohe ehk 1-se detsembrilt, keskkinna ehk alewitesse saab t. sulg 1 puud rukki jahu, teated s. l. toim. „Zwirn" ehk postkontor järelnõudmisel.

Wanem töö hobune
ja
hea lüpsi lehm
müüa.
Tartu uul № 8

Ostan kõiksugu mets- ja koduloomade **nahku**
ja maksan kõige kõrgemat hinda:
Rebase 200—1500 m., tõhu 75—400 m., wasika 200—500 m, lamba 75—500 m, kodujänese 20—150 mütta j. n. e.
Naha ülesostjatele iseärilised hääd tingimised ja hääd protsendid.
Kuulus mütsimeister ja nahaostja N. Hoff, Wiljandis, Lossi tän., omas majas.
Säälsamas on suur wäljawalik kõiksugu riide kaupa, pesu, kleidiriiet j. n. e.

Wiiratsi mõis ja neli linna talu,
„Märska № 1," „Märska № 2", „Kalama № 3" ja „Kalama № 4 antakse 23 aprillist 1921 a.
rendile.
Lähemaid teateid saab linnawalitsuses.
Wiljandi linnawalitsus.

Eht Ameriin
Jõulupuu küünlaid
walgeid ja wärwilisi
suurel ja wäikesel mõõdul soowitab
Aug. Lõhmuse kauplus,
Lossi tän. nr. 16.

Lille triiphoone ära kaotamise põhjusel saawad Olustwere mõisas
lilled odawasti müüdud.
Omaniku wolinik.

Wiljandi Majaomanikude Selts kutsub ülesse
kõiki Wiljandi majaomanikke
(ka mitte seltsi liikmeid)
ühisele seltsi erakorralisele peakoosolekule
19. nowembril 1920 a. kell 5 p. l.
Koidu seltsi saali. Harutusel on majanduslised ja poliitilised küsimused Riigikogu walimiste eel. Eestseisus.

J. Kondor'i nahatöötus,
Wiljandis — Köstis.
wõtab nahke parkimiseks wastu ja ostab tooresnahke igal arwul aiakohase hinnaga.

Wiljandi linna toitlusosakond
soowitab
linna poes Tartu tänaw Nr. 15 b.
mõõdukate hindadega räimi, theed, sigurid, sahariini, seepisid, tuletikka, pastla, pinsoli ja talla nahka ja kartuli jahu.

Laupäewal, 20. nowembril s. a. kell 12, Põllameeste seltsi hoowis (Tallinna uul.) saab olema 4 kroonu warsa müümine
enampakkumise teel.
Kommisjoni eestees.

Riia saapakauplus, Wiljandis,
Tartu tänaw, nr. 16.
Teatan kõikidele et minu saapakauplusses on kõik saapad ja kingad tellit töõde häädusses. Ainult oma töötoas walmistet; 1 sorti talla, pinsoli ja postla nahka. Saapa määret ja nööra.
Wõimalikult odawad hinnad.
Aupakkikult J. Heinrichson.

SAKALA PANK

1. nowembrist 1920 a. protsenti kõrgendanud ja maksab hoiulummade eest järgmiselt:
1. aasta päält 6%, 2. jookswal arwel:
a) kuude wiisi 5%
b) päewade wiisi 4%.
Juhatus.

A. Nurmberg'i trükk, Wiljandis.